

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Pereväärtused hariduses

Mare Oja, HTM

Pühajärve 12. september 2026

Perepoliitika ja riiklike õppekavade üldosad

Haridussüsteem on väärtuspõhine. **Alusväärtused:** üldinimlikud ja ühiskondlikud, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoitimise aluseks.

Sihiseade: kool aitab kaasa õpilaste kasvamisele loovateks, mitmekülgseteks isiksusteks, kellel on arusaam ning kes suudavad ennast täisväärtuslikult teostada erinevates rollides: **perekonnas**, tööl ja avalikus elus ning tunnevad vastutust oma tegude tagajärgede eest. Põhikoolis luuakse alus enese määratlemisele eneseteadliku **isiksusena**, **perekonna**, **rahvuse** ja **ühiskonna liikmena**, kes suhtub sallivalt ja avatult maailma ja inimeste mitmekesisusse.

Üldpädevused ja läbivad teemad

kultuuri- ja väärtuspädevus - suutlikkus hinnata **inimsuhteid** ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide ja eetika seisukohast; tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku;

sotsiaalne ja kodanikupädevus lisab suutlikkuse aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid **suhtlemisel**;

enesemääratluspädevus tõstatab eneseanalüüsi suutlikkuse;

suhtluspädevus partneritega arvestamine ja turvalisus;

läbiv teema tervis ja ohutus pöörab tähelepanu vaimsele, sotsiaalsele ja füüsilisele tervisele;

väärtused ja kõlblus taotleb õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid.

Inimeseõpetus I ja II kooliastmel

Peresuhete teemasid käsitletakse kõikidel kooliastmetel, mille fookus lähtub õpilaste vanusest. Sisukeskmeks kogu kooliastmeid läbivalt on järgmised valdkonnad: õpilase isiksuse ja sotsiaalne areng, tervisekasvatus, seksuaalkasvatus.

I kooliastmel selgitatakse sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust peres, sõpruskonnas ja lähiringis (klassis), aga ka vägivaldset käitumist ja abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald.

II kooliastmel keskendutakse tervise ja suhtlemise küsimustele. Õpilane: toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest; demonstreerib õpituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist; kirjeldab, millest suhtlemine koosneb; eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada; toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme;

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Inimeseõpetus III kooliastmel

III kooliaste: kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus.

Õpilane selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata; analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest; selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust; toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest; demonstreerib õpituatsioonis inimväärikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi;

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Inimeseõpetus gümnaasiumis

Gümnaasiumi „Perekonnaõpetus keskendub pereelu teemadele, sealhulgas abielu juriidilistele küsimustele, nt abielu reguleeritus õigusaktidega, sellega igapäevaelus arvestamine ja vajaduse korral asjatundliku õigusabi leidmine.

Õpitulemustena eeldatakse, et õpilane mõistab suhetega kaasnevaid õigusi ja kohustusi, inimeste võrdse kohtlemise vajalikkust ning võtab vastutuse oma suhete eest; kasutab teaduspõhiseid allikaid perekonna, suhete ja tervisega seotud info ja abivõimaluste leidmisel; mõistab inimliku läheduse ja armastuse erinevaid avaldumisviise; mõistab seksuaalse arengu individuaalsust; mõistab paarisuhete dünaamikat ja võtab vastutuse.

Õppeprotsesside kirjeldus

Esileht - Õppekava materjalide veeb, kus on näited klasside kaupa õpitulemuste täpsustamiseks, õppeteemade avamiseks, meetodite, õppematerjalide ja hindamismudelite valikuks, lõimingu korraldamiseks.

Inimeseõpetus 2. klass – Mina ja minu pere

Multifilm: Jänku-Jussi väike heategu. Õpetaja juhitud arutelu, miks on oluline iga pereliikme panus kodus? Lastega filosofeerimine: õigus, kohustus, vastutus.

Lastega filosofeerimisest | Õppemeetodid: lastega filosofeerimine

Inimeseõpetus 6. klass – Suhtlemine teistega

Kolm käitumisviisi Käitumise kolm stiili - Enesekehtestamine: Kehtestav mina-sõnum Stoljarova, S. (2017). Kuidas arendada suhtlemisoskusi? Tagasi Kooli e-külalistund

Õppeprotsesside kirjeldus

Inimeseõpetus 8. klass – Suhted ja seksuaalsus

Teema olulisus: Tervete ja turvaliste suhete (sh seksuaalsuhete) hoidmine ja väärtustamine. Seksuaalsus ja seksuaalkäitumise mitmekesisus. Keha ja välimuse muutmine, sh võimalikud terviseriskid, müüdid.

Eesti Tervisemuuseum. (2019). Mis on armastus? Terved ja turvalised suhted. (2021). Metoodiline juhend. Tartu Ülikooli seksuaaltervise uuringute keskus.

G Inimeseõpetus – Perekonnaõpetus

Suhted ja vastutus perekonnas: Saul, K.S., Kasvandik, L, (2019). Peresaade. Kui tahad häid suhteid, hoia "oma tassi täis" Helifail. Err.ee Järv-Mändoja, K. (2015) "Kuidas vanemana jaksata?" Perekeskus Sina ja Mina. Video.

Noorte hoiakud perepoliitika suhtes

2022. aasta rahvusvaheline kodanikuhariduse uuring (ICCS) esitas küsimuse ka noorte pereväärtuste kohta. Valimis olid 8. klasside õpilased. Noorte hääl demokraatia kriisis. Kodanikuhariduse väljakutsed. (2023). autorid: Meril Ümarik, Maarja Tinn, Tõnu Idnurm, Hanna-Liis Kaarlõp, Tanja Dibou, Karolin Mäe, Imbi Henno, Triin Lauri. Tallinna Ülikool).

Oma isikliku tuleviku juures väärtustavad Eesti noored nii nagu teiste riikide **noored huvitavat tööd ja majanduslikku sõltumatust**, samuti on neile olulised **sõprussidemed**. Vähem oluliseks peetakse seejuures laste saamist.

Eestis on märkimisväärselt väike hulk noori (55%), kelle jaoks on väga tähtis või tähtis omada tulevikus lapsi. **61% poistest ja 47% tüdrukutest peab oluliseks tulevikuperspektiiviks olla lapsevanema rollis.**

Ida-Virumaa 16-19. aastaste noorte endi suhestumist lapsevanema rolliga eesmärgiks ei seatud. Üldiselt peavad tänapäeva noored oluliseks **suhteid, sõprust, enesearengut, rahatarkust ja üldtunnustatud reeglitest kinni pidamist ning nende jaoks pole vähetähtis trendide järgimine**. Maria Lazutina. (2023). Balakaureusetöö. Perekond kui noorte pereväärtuste kujunemise keskkond Ida-Virumaa noorte näitel. TÜ Narva Kollidž).

Mis takistab pereloomist ja laste saamist

 Majanduslik ebakindlus. Rahandusministeeriumi 2025. aasta andmetel oli Eestis umbes **85 000** makseraskustes inimest. Neist ligikaudu 13 000-l oli viis või rohkem maksehäiret ning need inimesed moodustasid umbes 38% koguvõlast. 18–25-aastaste maksehäiretega noorte arv kasvanud u 23%: finantsasutuste laenupakkumised, pettused jm. allikas: [Julianus Inkasso eraisikute maksehäirete analüüs 2025 - Julianus](#).

 Kallis või ebapiisav eluase, kasvavad kommunaalkulud.
 Töö ja pere ühildamise raskus, paindlik töösuhe, lastehoiuteenus. Lapsevanemluse kasvav majanduslik koormus ja ühiskondlikud ootused

 Muutunud väärtused ja elustiil

 Sobiva ja püsiva partneri leidmine, üksildus, suhtlusraskused.
 Esimese lapse saamise edasilükkumine.

 Lähisuhtevägivald ja ebaturvalised suhted. Statistikaameti suhteuuringu (2025) järgi on **41% Eesti naistest elu jooksul kogenud paarisuhtevägivalda** ning meestest on seda kogenud **33%**. Vaimne vägivald on kõige levinum vägivallavorm. 39% Eesti naistest on elu jooksul paarisuhtes kogenud vaimset vägivalda – seda on oluliselt rohkem kui füüsilist (13%) või seksuaalset vägivalda (9%).

Haridusvaldkonna võimalused

Rahatarkuse õpetamine, fookus krediitteenadlikkuse tõstmisele ja pikaajaliste finantsplaanide tegemisele (Rahandusministeeriumi panustamine);

Õpetajate esmaõpe: et toetada laste sotsiaal-emotsionaalsete ja suhtlusoskuste arengut, et aidata kaasa võimekuse kujunemisele luua ja hoida turvalisi, hoolivaid ning vägivallavabu lähisuhteid. „Veel paremaks“ (VEPA) metoodika klassiõpetajate õppes alates 2027/2028 õppeaastast (ülikoolid);

Teaduspõhised juhend- ja õppematerjalid, veebipõhised täienduskoolitused turvaliste lähisuhete, seksuaalhariduse ja vägivallaennetuse teemadel (partnerid);

Noortevaldkonnas võetakse senisest veelgi enam fookusesse sotsiaalemotsionaalsete oskuste arendamine huvihariduse- ja noorsootöö kättesaadavuse parandamine ning turvalisuse tagamine noorte tegevustes (HTM, Harno).

Haridus saab toetada noorte enesejuhtimise, -analüüsi ja suhtlusoskuseid, kuid kool ei saa lahendada neid ühiskondlikke tingimusi, mille keskel noored oma pereotsuseid teevad.

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Täna kuulamast!

mare.oja@hm.ee

